

Obsah

Úvod k 4. vydání	11
Úvod k 3. vydání	12
Úvod k 2. vydání	13
Úvod k 1. vydání	14

PROLOG: 1/ POVAHA MEZINÁRODNÍ POLITIKY	17
---	-----------

I. ČÁST GLOBÁLNÍ POLITICKÝ SYSTÉM

A. Historické schéma vývoje světového systému	
2/ Premoderní svět	29
3/ Zrod světového systému	39
4/ Evropský koncert	61
5/ Světové války	76
6/ Studená válka	95
B. Systémová rovnováha	
7/ Anarchie a mocenská rovnováha	127
8/ Konflikt, krize, válka	141
9/ Struktura světového politického systému	150
10/ Multipolarita, bipolarita, hegemonie	157
11/ Kolektivní bezpečnost	168
12/ Světový stát	177
C. Aktéři světové politiky	
13/ Stát	185
14/ Národní stát	201
15/ Mezinárodní organizace	213
16/ Nevládní mezinárodní instituce	231
17/ Suverenita státu	238
18/ Smišený systém	248

II. ČÁST POLITICKÝ PROCES

D. Zahraniční politika

19/ Národní zájem	265
20/ Doktrína, strategie a techniky	274
21/ Instrukce	292
22/ Státník	305
23/ Racionální zahraniční politika	322

E. Kooperace

24/ Diplomacie	335
25/ Právo a režim	368
26/ Morálka	402

F. Konflikt

27/ Propaganda, špionáž, terorismus	415
28/ Ozbrojený konflikt	438
29/ Válka	458
30/ Kontrola zbrojení a odzbrojení	480

III. ČÁST TEORIE MEZINÁRODNÍ POLITIKY

G. Realismus

31/ Prototeorie	501
32/ Geopolitika	523
33/ Politický realismus a neorealismus	547
34/ Teorie závislosti	559

H. Idealismus

35/ Politický idealismus	571
36/ Funkcionalismus a neofunkcionalismus	583
37/ Teorie komplexní vzájemné závislosti	591

I. Scientismus

38/ Behaviorální revoluce	601
39/ Teorie rozhodování	608
40/ Systémová teorie	622
41/ Teorie her	629
42/ Rozkvět, či krize teorie?	638

EPILOG: 43/ BUDOUCNOST GLOBÁLNÍ POLITIKY	647
--	-----

E.

KOOPERACE

24/ DIPLOMACIE

25/ PRÁVO A REŽIM

26/ MORÁLKA

F.

KONFLIKT

27/ PROPAGANDA, ŠPIONÁŽ, TERORISMUS

28/ OZBROJENÝ KONFLIKT

29/ VÁLKA

30/ KONTROLA ZBROJENÍ A ODZBROJENÍ

G.

REALISMUS

31/ PROTOTEORIE

32/ GEOPOLITIKA

33/ POLITICKÝ REALISMUS A NEOREALISMUS

34/ TEORIE ZÁVISLOSTI

H.

IDEALISMUS

35/ POLITICKÝ IDEALISMUS

36/ FUNKCIONALISMUS A NEOFUNKCIONALISMUS

37/ TEORIE KOMPLEXNÍ VZÁJEMNÉ ZÁVISLOSTI

I.

SCIENTISMUS

38/ BEHAVIORÁLNÍ REVOLUCE

39/ TEORIE ROZHODOVÁNÍ

40/ SYSTÉMOVÁ TEORIE

41/ TEORIE HER

42/ ROZKVĚT, ČI KRIZE TEORIE?

Slovník základních pojmů	665
Odkazy	699
Použitá literatura	725
Věcný rejstřík	743

MAPY, TABULKY, SCHÉMATA, GRAFY

MAPY

Mapa č. 1: Mocenská centra světa v 16. století.....	46
Mapa č. 2: Evropa roku 1810.....	52
Mapa č. 3: Evropské koloniální říše v roce 1750	59
Mapa č. 4: Britská říše na přelomu 19. a 20. století	62
Mapa č. 5: Evropa po vídeňském kongresu roku 1815.....	64
Mapa č. 6: Svět v roce 1908.....	77
Mapa č. 7: Evropa po I. světové válce	85
Mapa č. 8: Svět v roce 1942.....	90
Mapa č. 9: Svět v 60. letech 20. století	115
Mapa č. 10: Svět na konci 20. století	119
Mapa č. 11: Rozšiřování Evropské unie	225
Mapa č. 12: Panevropa a ostatní světové regiony	258
Mapa č. 13: Rozšiřování NATO.....	361
Mapa č. 14: Huntingtonovy konfliktní civilizace.....	521
Mapa č. 15: Mackinderova představa světa z roku 1904	533
Mapa č. 16: Americkocentristická projekce.....	536
Mapa č. 17: Polární projekce světa	544
Mapa č. 18: Osy kontinentů	545
Mapa č. 19: Pacifikocentristická projekce světa.....	656

TABULKY

Tabulka č. 1: Mechanismus kontroly v politickém systému.....	22
Tabulka č. 2: Počet vojáků v armádách mocností (1470–1660).....	43
Tabulka č. 3: Počet vojáků v armádách mocností (1690–1814).....	56
Tabulka č. 4: Počet válečných lodí (1689–1815).....	58
Tabulka č. 5: Počet obětí v největších válkách (1618–1815).....	60
Tabulka č. 6: Relativní podíl na světové průmyslové výrobě	61
Tabulka č. 7: Vojenský personál mocností.....	69
Tabulka č. 8: Války mezi členy světového systému (1815–1913)	71
Tabulka č. 9: Počet padlých a zemřelých na zranění ve válkách evropských zemí (1815–1914).....	72
Tabulka č. 10: Podíl na světové produkci (1880–1938)	78
Tabulka č. 11: Roční index průmyslové výroby (1913–1938)	80
Tabulka č. 12: Tonáž válečných lodí mocností (1880–1914).....	82
Tabulka č. 13: Stavby armád a válečného námořnictva v předvečer I. světové války	83

Tabulka č. 14:	Oběti I. světové války	84
Tabulka č. 15:	Cena II. světové války	91
Tabulka č. 16:	Války mezi členy světového systému (1914–1945)	93
Tabulka č. 17:	Vývoj zbraní v době studené války	97
Tabulka č. 18:	Vojenské výdaje v průběhu studené války	100
Tabulka č. 19:	Konzervatismus versus liberalismus v USA	108
Tabulka č. 20:	Války mezi členy světového systému (1945–1988)	111
Tabulka č. 21:	Megatémata válek (1945–1989)	112
Tabulka č. 22:	Chronologie dekolonizace	113
Tabulka č. 23:	Břemeno vojenských výdajů (1979–1989)	118
Tabulka č. 24:	Dva světové systémy	122
Tabulka č. 25:	Eskalace konfliktu	144
Tabulka č. 26:	Rozložení mezinárodních krizí v období 1919 až 1988	147
Tabulka č. 27:	Výsledky ozbrojených konfliktů	147
Tabulka č. 28:	Porovnání velikostí vybraných států světa	151
Tabulka č. 29:	Mocnosti (1700–1995)	154
Tabulka č. 30:	Velmocenská rivalita o vedoucí postavení do roku 1989	164
Tabulka č. 31:	Mírové operace OSN (2009)	172
Tabulka č. 32:	Síla a cena mírových operací OSN (1947–2009)	174
Tabulka č. 33:	Odlišnost mezinárodních aktérů	186
Tabulka č. 34:	Index schopnosti válčit	192
Tabulka č. 35:	Národy v současných státech	208
Tabulka č. 36:	Počet mezinárodních organizací	214
Tabulka č. 37:	Orgány a organizace OSN	220
Tabulka č. 38:	Chronologie západoevropské integrace	222
Tabulka č. 39:	Největší nadnárodní korporace a vybrané státy (2009)	233
Tabulka č. 40:	Zdroje síly při jednání hostitelského státu a nadnárodní korporace	234
Tabulka č. 41:	Přímé zahraniční investice (2006–2008)	236
Tabulka č. 42:	Mezinárodní systém: státocentrický a smíšený aktér	249
Tabulka č. 43:	Podíl jednotlivých skupin států na světovém HDP, exportu a populaci (2000 a 2008)	251
Tabulka č. 44:	Zahraniční politika USA podle republikánské a demokratické strany	271
Tabulka č. 45:	Doktríny a strategie USA	284
Tabulka č. 46:	Proměna povahy zahraniční politiky	297
Tabulka č. 47:	Chování mocenské elity v době krize	319
Tabulka č. 48:	Racionalita v zahraniční politice	325
Tabulka č. 49:	Ekonomické sankce podle typu aktérů a cílů	364
Tabulka č. 50:	Principy spravedlivé války	387
Tabulka č. 51:	Zájmové osoby UNHCR (2008)	397
Tabulka č. 52:	Největší skupiny běženců (2008)	397
Tabulka č. 53:	Oficiální rozvojová pomoc zemí OECD (2008)	408
Tabulka č. 54:	Vítězové soutěže o zahraniční pomoc USA	410
Tabulka č. 55:	Čile donátorů při dvoustranné ekonomické pomoci	410
Tabulka č. 56:	Teroristické útoky ve světě (2005 a 2008)	432
Tabulka č. 57:	Suroviny a konflikty	444

Tabulka č. 58: Největší vývozci a dovozci zbraní (2004–2008)	447
Tabulka č. 59: Mezistátní války podle typu aktérů (1945–1988).	447
Tabulka č. 60: Počty testů jaderných zbraní (1945–2009).	452
Tabulka č. 61: Státy s největšími vojenskými výdaji (2008)	454
Tabulka č. 62: Regionální vojenské výdaje (1999–2008)	455
Tabulka č. 63: Války mezi státy (1816–1988)	458
Tabulka č. 64: Frekvence sporných témat ústících ve válku.	459
Tabulka č. 65: Jaderné zásoby velmocí (2010)	462
Tabulka č. 66: Strategické nosiče velmocí (2009)	465
Tabulka č. 67: Strategická triáda USA a Ruska	465
Tabulka č. 68: Občanské války (1816–1988)	477
Tabulka č. 69: Občanské války a intervence (1945–1989).	477
Tabulka č. 70: Válčné milénium.	479
Tabulka č. 71: Smlouvy o omezení strategických zbraní	489
Tabulka č. 72: Hlavní multilaterální dohody o kontrole zbrojení	489
Tabulka č. 73: Hlavní dohody o kontrole zbrojení mezi USA a Ruskem (SSSR a státy SNS)	491
Tabulka č. 74: Ideologické rozdíly.	518
Tabulka č. 75: Závislost USA na dovozu surovin	597
Tabulka č. 76: Teorie mezinárodní politiky	640
Tabulka č. 77: Hlavní ozbrojené konflikty v letech 1990 až 2008	648
Tabulka č. 78: Představy o budoucnosti světové politiky	649
Tabulka č. 79: Vojenský personál USA v zahraničí (1985–2009)	651
Tabulka č. 80: Vojenské ztráty v Afghánistánu a Iráku	654

SCHÉMATA

Schéma č. 1: Vnitrostátní politický systém	19
Schéma č. 2: Světový politický systém	21
Schéma č. 3: Bi-polycentrismus od 70. let do konce studené války	110
Schéma č. 4: Změna rovnováhy a riziko války	132
Schéma č. 5: Konflikt–krize–válka	143
Schéma č. 6: Vztah intenzity a fáze konfliktu k nástrojům řešení	145
Schéma č. 7: Mocenská pyramida ve světovém politickém systému	155
Schéma č. 8: Multipolární systém evropského koncertu	158
Schéma č. 9: Idea kolektivní bezpečnosti	169
Schéma č. 10: „Kolektivní bezpečnost“ jako konflikt aliancí	175
Schéma č. 11: Světový stát.	179
Schéma č. 12: Počet států.	199
Schéma č. 13: Klasifikace mezistátních organizací	215
Schéma č. 14: Politicko-bezpečnostní architektura Evropy	215
Schéma č. 15: Hlavní orgány OSN	219
Schéma č. 16: Typy regionální integrace	229
Schéma č. 17: Typy mezinárodních sítí	249
Schéma č. 18: Struktura národních zájmů	268
Schéma č. 19: Struktura ministerstva zahraničních věcí USA	294

Schéma č. 20: Rozhodování o zahraničněpolitických otázkách v Ruské federaci	296
Schéma č. 21: Rozhodovací politické pole	309
Schéma č. 22: „Černá skříňka“ rozhodovacího procesu	313
Schéma č. 23: Faktory rozhodování v zahraniční politice.	323
Schéma č. 24: Bezpečnostní dilema jako hra	327
Schéma č. 25: Formální uspořádání vyjednávání.	343
Schéma č. 26: Členění diplomatických tříd a hodností	352
Schéma č. 27: Civilní a vojenská struktura NATO	358
Schéma č. 28: Kapacita jaderných náloží.	462
Schéma č. 29: Vztahy ideologií	520
Schéma č. 30: Struktura politické geografie Friedricha Ratzela	526
Schéma č. 31: Převzetí a transformace Ratzelovy koncepce do nacistické ideologie	528
Schéma č. 32: Funkcionální integrace	586
Schéma č. 33: Svět mezi realismem a komplexní závislostí.	596
Schéma č. 34: Stát jako aktér	609
Schéma č. 35: Vztahy v systému	627
Schéma č. 36: Matice hry s identickými zájmy	631
Schéma č. 37: Matice hry s protikladnými zájmy	632
Schéma č. 38: Matice hry se smíšenými zájmy	633
Schéma č. 39: Věžňovo dilema	634
Schéma č. 40: Hra na kuře	635
Schéma č. 41: Scénáře vývoje světa	660

GRAFY

Graf č. 1: Kolísání přírůstku světových vojenských výdajů (1951–1988)	101
Graf č. 2: Sovětsko-americké vztahy	103
Graf č. 3: Počet vládních a nevládních organizací (1900–2001)	121
Graf č. 4: Typy a vývoj ozbrojených konfliktů (1946–2008)	146
Graf č. 5: Počet konfliktů ve světě (2002 a 2009)	146
Graf č. 6: Možné interakce při růstu počtu států	159
Graf č. 7: Pravděpodobnost a důsledky války v různých strukturách	162
Graf č. 8: Počet obyvatel světa	201
Graf č. 9: Růst počtu členských států OSN	217
Graf č. 10: Indiferenční mapa volby „děla, nebo máslo“.	280
Graf č. 11: Triumf obchodu nad rozvojovou pomocí	409
Graf č. 12: Korelace mezi dodávkami zbraní a kooperací adresáta s dodavatelem	411
Graf č. 13: Akty mezinárodního terorismu (1975–2003)	430
Graf č. 14: Vývoj životních podmínek v různých regionech (1975–2004)	566
Graf č. 15: Ziskový vektor hry s identickými zájmy	630
Graf č. 16: Ziskový vektor hry s protikladnými zájmy.	631
Graf č. 17: Ziskový vektor hry se smíšenými zájmy	633
Graf č. 18: Regionální rozložení hlavních konfliktů	648
Graf č. 19: Prognóza vývoje vojenských výdajů ČLR (2003–2025)	655

A.

HISTORICKÉ SCHÉMA VÝVOJE SVĚTOVÉHO SYSTÉMU

2/ PREMODERNÍ SVĚT

3/ ZROD SVĚTOVÉHO SYSTÉMU

4/ EVROPSKÝ KONCERT

5/ SVĚTOVÉ VÁLKY

6/ STUDENÁ VÁLKA

B.

SYSTÉMOVÁ ROVNOVÁHA

- 7/ ANARCHIE A MOCENSKÁ ROVNOVÁHA
- 8/ KONFLIKT, KRIZE, VÁLKA
- 9/ STRUKTURA SVĚTOVÉHO POLITICKÉHO SYSTÉMU
- 10/ MULTIPOLARITA, BIPOLARITA, HEGEMONIE
- 11/ KOLEKTIVNÍ BEZPEČNOST
- 12/ SVĚTOVÝ STÁT

C.

AKTÉŘI SVĚTOVÉ POLITIKY

- 13/ STÁT
- 14/ NÁRODNÍ STÁT
- 15/ MEZISTÁTNÍ ORGANIZACE
- 16/ NEVLÁDNÍ MEZINÁRODNÍ INSTITUCE
- 17/ SUVERENITA STÁTU
- 18/ SMÍŠENÝ SYSTÉM

D.

ZAHRANIČNÍ POLITIKA

19/ NÁRODNÍ ZÁJEM

20/ DOKTRÍNA, STRATEGIE A TECHNIKY

21/ INSTITUCE

22/ STÁTNÍK

23/ RACIONÁLNÍ ZAHRANIČNÍ POLITIKA